

ВСТУП

§ 1 Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України

1. Прочитайте текст. Доберіть до нього заголовок.

Українці називають маленьку дитину, яка не вміє говорити, «немовлям». І хоча немовлята «не мовлять», вони розрізняють звуки, упізнають голос мами. Діти більше люблять ніжний людський голос, аніж тишу чи незнайомий шум. Мати співає дитині колискову: «Ходить сон коло вікон, а **дрімота** коло **плота**...» Дитина ще не скоро вимовить ці слова, але в її пам'ять уже ввійшли своїм неповторним звучанням «сон» і «дрімота», «кіт-воркіт» і «тепла хата».

Мама співає «Тихий вечір...» Прилітають і сідають на **бильце** колиски гулі-голуби. Вони воркують — теж розмовляють із дитиною. Так із маминою піснею приходить у світ дитини Слово.

2. Про що йдеться в тексті? Зробіть висновок щодо значення мови в житті людини.
3. Поясніть значення виділених слів, використовуючи тлумачний словник, інтернет-джерела тощо.

1. Прочитайте висловлювання про мову. Поясніть, як ви їх розумієте.

1. Найбільше й найдорожче добро в кожного народу — це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, у яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування (Панас Мирний).

2. Мову чудову, глибинне й пружне слово, немов гостру зброю, дав нам народ. Дав цю мову й наказав пильно, свято оберігати її чистоту, збагачувати й відшліфовувати до блиску, до гостроти разуючої (П. Тичина).

3. Той, хто не знає рідної материнської мови або цурається її, сам засуджує себе на злиденність душі (*І. Цюпа*).

2. Як автори висловлювань ставляться до української мови? У чому це виявляється?

1. Прочитайте вірш.

Вивчайте мову українську —
Дзвінкоголосу, ніжну, чарівну,
Прекрасну, милу і чудову,
Як материнську пісню колискову.

А. Кانیщенко

2. Випишіть за зразком епітети (образні означення) до слова *мова*. Доповніть їх двома-трьома власними образними означеннями.

Зразок. Мова (*яка?*) дзвінкоголоса, ...

1. Прочитайте виразно вірш. Яку думку висловлено в цьому творі?

Буква до букви — слово вродилосьь,
Заусміхалось, заколосилосьь;
Серце зраділо слову, як брату,
Слово — це щастя, слово — це свято.
Вчімося, друзі, слово любити.
Слово до слова — й думка сповита.
Люди без думки — птиці безкрилі,
З думкою люди мудрі й щасливі.

Л. Чернецька

2. Як ви розумієте вислів «Люди без думки — птиці безкрилі»? Як мова допомагає виражати думки та почуття?

1. Спишіть прислів'я та приказки, уставляючи потрібні слова з довідки.

1. Слово — не ... , як вилетить, то вже не спіймаєш. 2. Від гарних слів ... не облізе. 3. Слів не розкидаєш, добру ... маєш. 4. Хто говорить — ... , хто слухає — жне. 5. Не заживає ... від лихого слова. 6. Слово без ... нічого не варте. 7. Мудре слово в ... вагоме.

Довідка: громада, сіяти, рана, горобець, слава, язик, діло.

2. Чого навчають ці прислів'я та приказки? Чому мова є найкращим засобом спілкування? Які ще засоби спілкування між людьми вам відомі?